

В. О. Шведун, доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, завідувач кафедри менеджменту навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

О. М. Білотіл, кандидат наук з державного управління, начальник Навчального центру Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ІНДУСТРІЄЮ ЯК БАЗИС РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

У статті досліджено особливості державного управління туристичною індустрією в Україні. Зокрема, визначено ключові функції туристичної діяльності. Окреслено зміст туристичної індустрії як об'єкту державного управління. Виокремлено напрями державного управління у туристичній індустрії.

Ключові слова: туристична індустрія, функції, державне управління, туристичний ринок, туристична діяльність.

V. O. Shvedun, O. M. Bilotil. Public administration of the tourist industry as the basis of development of the tourist market

Problem setting. Nowadays the tourist industry plays the defining role in development of the world economy proceeding from the fact that tourism is one of spheres which dynamically develop. The tourist industry is a basis of development of the tourist market, it could be considered as objective reason for satisfaction of needs of population on leisure organization during the travel.

Recent research and publication analysis. Tourist activity, in particular, aspects of public administration in the tourist sphere, were researched in Ukraine and abroad. However development of public administration in the tourist industry demands application of better scientific and practical approaches.

Paper objective. The paper objective is investigation of the features of public administration of the tourist industry.

Paper main body. The features of public administration of the tourist industry in Ukraine are investigated in article. In particular, the key functions of tourist activity are defined. The maintenance of the tourist industry as object of public administration is shown. The directions of public administration in the tourist industry are allocated.

Conclusions of the research. The key following functions of tourist activity are defined: recreational, social, economic, ecological, cultural, educational, international and political. It is emphasized that tourism represents a many-sided phenomenon of welfare, economic and historical character which was step by step transformed to the factor which gains global value now.

The maintenance of the tourist industry as object of public administration is defined. It is noted that the tourist industry represents set of means of transportation, subjects of placement and food, entertaining and informative actions of the improving, sports, business and other orientation provided by tour operators and tour agencies and also by organizations which provide excursion services and the translation.

The directions of public administration in the tourist industry from the point of view of obtaining of the positive social and economic results for the country are allocated.

Key words: tourist industry, functions, public administration, tourist market, tourist activity.

Постановка проблеми. На сучасному етапі туристична індустрія відіграє визначальну роль у процесах розвитку світового господарства, виходячи з того, що туризм є однією зі сфер, що нині найбільш динамічно розвиваються.

Туристична індустрія є основою розвитку туристичного ринку, який доцільно розглядати як об'єктивне підґрунтя для задоволення потреб населення щодо організації дозвілля у процесі подорожі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Туристична діяльність, зокрема аспекти державного управління у туристичній сфері, неодноразово підлягали дослідженню в Україні та за кордоном. Так, зазначеній проблематиці присвятили свої праці науковці Ю. Гурбик [1], А. Ілляшенко [3], О. Мельниченко [5] та ін.

Проте розвиток державного управління у туристичній індустрії потребує застосування більш якісних науково-практичних підходів.

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей державного управління туристичною індустрією в Україні.

Зміст поставленої мети передбачає вирішення низки відповідних завдань:

- визначити ключові функції туристичної діяльності;
- окреслити зміст туристичної індустрії як об'єкту державного управління;
- виокремити напрями державного управління у туристичній індустрії.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з визначення туризму, що надане у Законі України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 року, він являє собою «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності у місці, куди особа від'їжджає» [5].

Провідною характеристикою туризму, що визначає його специфіку, є можливість виконувати такі різнохарактерні функції:

- рекреаційна (з урахуванням медико-біологічної) – підвищення продуктивності праці людини шляхом поновлення її фізичних та психоемоційних ресурсів, що дозволяє здійснювати економії фінансових засобів на лікування; розвиток спортивного туризму; можливість використання громадянами права на відпочинок;

- соціальна – здійснення позитивного впливу на ринок праці завдяки генеруванню нових робочих місць (витрати, пов'язані зі створенням одного робочого місця у туристичній інфраструктурі є у 20 разів меншими, ніж у виробничій сфері); можливість активізації діяльності до підприємницької діяльності у сфері туризму; підвищення освітнього рівня людей та їх кваліфікації; вдосконалення інфраструктури;

- економічна – підвищення ключових показників макроекономічного характеру, зокрема ВВП, вирівнювання платіжного та торговельного балансів; активізація податкових надходжень до бюджетів різних рівнів; розвиток підприємницької діяльності (у туристичній сфері капітал обертається у 4 рази швидше, ніж в інших складових сфері послуг народного господарства); залучення інвестиційних ресурсів до туристичної сфери; вдосконалення туристичної господарської структури завдяки стимулюванню розвитку сфер та галузей, що є суміжними з туристичною;

- екологічна – охорона оточуючого середовища (підтримка природних територій, що мають особливу цінність; охорона рідкісних видів та екологічних систем), раціональне використання земель і ресурсів біологічного характеру;

- культурна – охорона та відродження промислів і традицій народу, збереження та відновлення історично-культурної спадщини; стимулювання розвитку об'єктів культурного призначення; сприяння проведенню заходів, що відображають особливості історії та культури народу;

- просвітницько-виховна – вивчення національної історії; виховання патріотичного відношення до держави та її народу; формування свідомості стосовно збереження екології, а

також прагнення передати майбутнім поколінням наявні ресурси туристично-рекреаційного характеру; збагачення духовного світу нації;

- інтеграційна – сприяння приєднанню країни до світових інтеграційних процесів завдяки участі у діяльності міжнародних організацій, специфікою діяльності яких є вирішення питань з туризму; залучення інвестицій у вигляді іноземного капіталу; зближення народів й їх культур;

- політична – активізація міждержавних політичних відносин за допомогою укладання різнохарактерних угод щодо співпраці у сфері туризму [1; 3].

Виходячи з цього можна зазначити, що туризм являє собою багатогранний феномен соціально-культурного, економічного та історичного характеру, який поетапно трансформувалася у фактор, що нині набуває значення світового масштабу.

Тенденції, що спостерігаються в економіках багатьох країн світу, свідчать про стрімке зростання ролі туризму для їх розвитку, а також систематичне підвищення долі надходжень від туристичної сфери до державної скарбниці. Це зумовлено динамічністю, високою прибутковістю та значним позитивним соціально-економічним і культурним впливом туризму на розвиток цих країн [4].

Отже, з економічної точки зору туризм являє собою різновид комерційної діяльності, оскільки надає можливість отримання суттєвих прибутків.

Зокрема, туризм слід повноправно вважати економічною категорією з огляду на те, що він сприяє процесам виробництва та реалізації широкого спектру послуг, створенню робочих місць, отриманню доходів, розвитку інфраструктури та диверсифікації економіки країни.

Таким чином, для України роль туризму є важливою не тільки з точки зору забезпечення конституційного права громадян на відпочинок, а також і для підвищення обсягів доходів державного бюджету від результатів діяльності туристичного бізнесу, зменшення рівня безробіття завдяки активізації зайнятості населення у зазначеній сфері.

Виходячи з цього, туристичний бізнес цілком обґрунтовано можна вважати ключовим на поточному етапі виходячи з того, що нині він динамічно розвивається та є найприбутковішим з усієї сфери послуг в економіці.

Стосовно соціально-культурного та історичного аспектів туризм дозволяє продемонструвати особливості унікального українського менталітету.

Виходячи з вищезазначеного, роль туризму є пріоритетною у процесах формування культурних комунікацій України та її добробуту у сучасних перехідних умовах.

Отже, розвиток туристичної сфери формує сприятливі умови для підвищення доходів державного бюджету, генерування нових робочих місць, розвитку інфраструктури економічного сектора, охорони та відновлення пам'яток історико-культурного значення, охорони навколишнього середовища, що, відповідно, сприяє активному розвитку туристичної індустрії.

Виходячи з цього, цілком зрозуміло, що роль туризму та його місце у процесах розвитку України у соціально-економічному аспекті викликає необхідність ефективного державного управління у туристичній індустрії.

У сучасній науковій літературі туристична індустрія визначається як сукупність засобів перевезення, об'єктів розміщення та харчування, розважальних і пізнавальних заходів оздоровчої, спортивної, ділової та іншої спрямованості, що надається організаціями, які здійснюють туроператорську та турагентську діяльність, а також організаціями, які надають послуги з екскурсійного обслуговування та перекладу [4].

Нинішня індустрія туризму охоплює діяльність різних суб'єктів господарювання: підприємства, організації та установи, а також приватні підприємці, які здійснюють виробництво та реалізацію товарів та послуг туристичного призначення.

Фактично провідною метою державного управління туристичною індустрією можна вважати формування сприятливих умов для функціонування та розвитку туристичної сфери та суміжних з нею сфер та галузей, що відносяться до матеріального виробництва та сфери послуг народного господарства.

Державна політика у сфері туризму та курортів являє собою цілеспрямовану діяльність державних, суспільних і приватних структур, орієнтовану на формування та реалізацію методів, механізмів й інструментів дії правового, економічного, соціального й іншого характеру з метою сприяння ефективному розвитку туристичної індустрії, задоволення внутрішнього та зовнішнього попиту на товари і послуги туристичного призначення завдяки раціональному використанню наявного туристичного потенціалу [1; 5].

Відповідно, зміст державної політики у сфері туризму та курортів полягає у стимулюванні споживчих потреб у товарах і послугах туристичного призначення, у створенні нормативно-правових основ та фінансово-економічного механізму, сприятливих для розвитку туристичної індустрії, а також у підготовці кваліфікованих кадрів, що, відповідно, стимулюватиме розвиток вітчизняного туристичного бізнесу [3; 4].

Враховуючи той факт, що туристична індустрія є багатограним об'єктом державного управління, тобто, з одного боку комплексний туристичний продукт повинен задовольняти різнохарактерні потреби споживачів та сприяти створенню сприятливого іміджу країни на світовому рівні, а з іншого боку державне управління у туристичній індустрії повинне бути орієнтованим на досягнення позитивного ефекту з соціально-економічної точки зору, необхідність державного управління туристичною індустрією слід вважати наслідком подібної обґрунтованої з наукової точки зору необхідності в усіх сферах суспільного життя [2].

Таким чином, державне управління туристичною індустрією повинне бути орієнтованим не тільки на отримання країною позитивних результатів від реалізації туристичних функцій, а також на нейтралізацію й уникнення можливих негативних наслідків, зумовлених впливом сфери туризму. Крім того, необхідною є оцінка ступеню впливу факторів зовнішнього середовища, які суттєво впливають на розвиток туристичної індустрії на визначеній території.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Як результат проведеного дослідження, у роботі було отримано наступні висновки.

1. Визначено ключові функції туристичної діяльності: рекреаційна, соціальна, економічна, екологічна, культурна, просвітницько-виховна, інтеграційна та політична. Підкреслено, що туризм являє собою багатограний феномен соціально-культурного, економічного та історичного характеру, який поетапно трансформувався у фактор, що нині набуває значення світового масштабу.

2. Окреслено зміст туристичної індустрії як об'єкту державного управління. Зазначено, що туристична індустрія являє собою сукупність засобів перевезення, об'єктів розміщення та харчування, розважальних і пізнавальних заходів оздоровчої, спортивної, ділової та іншої спрямованості, що надається організаціями, які здійснюють туроператорську та турагентську діяльність, а також організаціями, які надають послуги з екскурсійного обслуговування та перекладу.

3. Виокремлено напрями державного управління у туристичній індустрії з точки зору отримання позитивних соціально-економічних результатів для країни.

Список використаних джерел:

1. Гурбик Ю. Ю. Інституційні аспекти державного регулювання туристичної сфери в Україні. Держава та регіони. 2008. № 4. С. 101–107.
2. Євдокименко В. К. Регіональна політика розвитку туризму. Методологія формування, механізм реалізації. Чернівці: Прут, 1995. 118 с.
3. Іляшенко А. Х. Державна політика у сфері туристичних послуг. Держава та регіони. 2010. № 2. С. 93–99. (Серія «Державне управління»).
4. Кравчук І. Державне регулювання розвитку туризму: зарубіжний досвід та перспективи впровадження. Вісник Львівського національного університету. 2008. Вип. 24. С. 134–141. (Серія «Серія «Міжнародні відносини»).
5. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2017. 154 с.